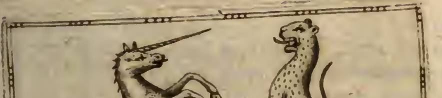
107.

IN OBITV

IACOBI ZABARELLAE PATAVINI.

ANTONII RICCOBONI

ORATIO.

PATAVII, M.D.XC.

Apud PAVLVM Meietium.

IN OBITV IACOBI ZABARELLAE PATAVINI.

ANTONII RICCOBONI ORATIO.

IN tam misero, funestoq; malo, Aud. in tanta, tamq; graui iactura, quis non magna animi, & corporis perturbatione commoueatur? Quis lachrymas contineat, cum communem huius Ciuitatis calamitatem ante oculos habeat, & summum Pattauij decus, atq; ornamentum in conspectu oĩum iacere conspiciat? Quòd, si cetera animantia, cum, quod sibi bonum quoquo modo sentiunt, amiserint, non possunt non dolere, & dolorem suum vel voce, vel gestu significãt: quid nobis faciendum est, qui, quoniam sumus compotes rationis, intelligimus hoc commune bonum non vni, vel paucis, sed multis, & nobis omnibus, sed vniuersæ huic Ciuitati, vniuerso Philosophorum Collegio, vniuerso Gymnasio Patauino, immo vniuersæ Reip. Venetæ, immo vero etiam vniuersæ Reip. litterariæ concidisse? Dolendum est, Aud. dolendum: plus enim vno die, vna hora, vno temporis momento ablatum est, quàm quod pluribus mẽsibus, & annis, ac seculis recuperari posse videatur, dum eum mors uirum nobis præripuit, quem qui æquent, ne dum superent, non solum in tota hac vrbe ex vniuerso ciuium numero nulli, verum etiam in toto terrarum orbe communi omnium iudicio pauci reperiuntur.

periuntur. Heu iaces, magnum columen familiæ, & patriæ tuæ. Iaces, Iacobe Zabarella, Comes perillustris, extinctus studiosæ iuuentuti, quæ te de superiore loco disputantem frequentissima audiebat: extinctus omnibus Dialecticæ, & Philosophiæ, quot quot vbique sunt, studiosis, quibuscum scripta tua, sane egregia, & præclara, communicabas: extinctus Philosophorum Collegio, in quo tamquàm in cœlo sydus fulgebas: extinctus Senatui Patauino, quē non tamquàm Philosophus ineptus, & nimium solitarius, sed ad publicum commodum, ac dignitatem natus, sapientissimis consiliis tuis adiuuabas: extinctus nobilissimæ Oplosophistarum Academiæ, cui tamquàm parens, ac prope Deus omnium commodorū, atque ornamentorum præsidebas: extinctus propinquis, atq; amicis tuis, quos præstanti, atq; excellenti opera tua destitutos reliquisti. Lugeant igitur hunc casum communiter omnes: defleant hanc miseriam simul ciues, & peregrini: atq; hunc interitum nemo non conqueratur, & lamentetur: huncq; præstantissimum virum sic iacentem conspiciens nemo non effundat flumina lachrymarum. Equidem, cum mihi onus impositum sit, vt tanti viri funus oratione mea exornem, posteaquàm veni ad præclara eius decora, & dignitatis insignia pro uiribus meis celebranda, tam vehementi dolore impedior, vt potius ad luctum, & ad lachrymas me venisse animaduertam. Habeo.n. complures dolendi caussas non solum cum aliis communes, verum etiam meas ipsius proprias: non solum eo nomine, quòd eius laudes meis expressurus verbis de ipsius virtutibus diligentius cogito, ac commune malum attentiori cogitatione comprehendo: sed etiam nomine tam præstantis amici mei, qꝫ exercere maximam præstantiam suam ad communem hominum vtilitatem diutius non potuerit: nomine huius Ciuitatis, quæ cum mihi patria sit, si non originis, at saltem iuris, quantum mihimet decoris attulit, & ornamenti, tantum dolore suo auget dolorem meum: denique nomine meo, quòd imparem oneri iniuncto me esse sentiam; vt, qui maxime omnium mœreo, mihi minime oīum loquendum, immo maxime omnium obmutescendum esse videatur. Quid.n. præstare potest animus mœrens, totus molestia, atq; ægritudine cōturbatus? Verumtamen, cum ad me potissimum ventum sit, cui propter munus, quod obeo, veteris tradendæ eloquentiæ, aliqua eloquentiæ vis esse deberet, angerer profecto mirandū in modum, Aud. excruciaremq; me, quòd nullam satis iustam af-

ferre

ferre excusationem quiuerim, quominus hoc onus subirem, nisi intelligerem me in eo versari argumento, quod omnem superat eloquentiæ excellentiam; vt, si nemo est tanta præditus eloquentia, qui satis pro dignitate queat tanti doctoris laudes celebrare, ne ego quidem, quamuis eloquentiæ studiosus, in magnam admodum reprehensionem incurrere posse videar, si non omnia oratione complecti potuero. Accedit, quòd multa sunt, quæ ad eius pertinent exornationem, ita nota, & explorata, vt longiori commemoratione non egeant. Cui.n. per Deum immortalem non patet vrbis Pataauij, vbi ipse nobilissimo loco ortus est, antiquitas, & splendor? Quem præterit familiæ Zabarellæ nobilitas, & celebritas? Ac illam quidem tam sæpe, & tantopere a me non solum ex originis vetustate, qua vel ipsam superat gentium principem Romam, & situs opportunitate, verum etiam ex gymnasii frequentia, ex collegiorũ auctoritate, ex Liuiis, Paullis, Stellis, Flaccis, aliisque celebratissimis viris celebratam, nunc satis sit dicere lumen esse Mundi clarissimum totam Italiam, ac totum terrarum orbem doctrina sua collustrans, ne Athenarum quidem claritati cedens clarissimorum ciuium multitudine, & præstantia. In hac vero tam multi claruerũt omni laude præstantissimi viri, vt ne longo quidem volumine, nedum breui oratione, enumerari, ñedum exornari posse videantur. Prætermittendum tamen non est, hanc ipsam ex nobilissima vrbe Bononia originem duxisse, & prius ad Saccensem Comitatũ, inde Patauium traductam esse. Etenim præstantissimus Eques Callorius, primum Sabadinus (fuit enim familia Sabadina vna de nobilibus familiis Bononiæ) deinde Zabarella nuncupatus, in maximis Italiæ motibus anno Christianæ salutis octogesimo supra millesimum, & centesimum, satis diues, & opulentus, quemadmodũ res ipsa comprobauit, ad Saccense oppidum se recepit, vt in tuto esset, inualescentibus per totam Italiam factionibus Alexandri III. Pontificis Max. & Friderici Imperatoris, quæ vel post ipsius Pontificis mortem aliquandiu perdurarunt. Neque vero Callorij liberis tutum fuit, domicilium rerum suarum Patauium transferre, sæuiente tyrannide Acciolini. Sed, cum Rolandus eius filius circiter annum millesimum ducentesimum vigesimum fuisset religiosissimus Adriæ Episcopus, beatiq; Bellini, Episcopi Patauini, quem Peninsula Rhodigina sanctissimum habet Tutelarem, miraculorum propagator piissimus, tandem Carrariensibus rerum potitis post

titis post

titis post annos mille trecentos, Bartholomæus I. summa [illegible] beneuolentia, ac prope incredibili adductus studio nobilissimum domicilium Patauij collocauit; vbi dici non potest, quàm multi ex familia Zabarella, tamquàm ex fonte vberrimo, profluxerint, omni laudis excellentia, siue rem ecclesiasticam spectes, siue militarem, siue Theologiam, siue Philosophiam, siue ius diuinum, siue humanum, siue alia honesta studia, ornatissimi. Nam, vt omittam Ioannem ordinis Prædicatorum Philosophum eximiũ, Theologum summum, cura Beati Ioannis Vicetini, qui fuit Di. Dominici discipulus, in studiis Philosophiæ, & Theologiæ ad excellentiam progressum, anno quinquagesimo vltra millesimum, & trecentesimum Couuentui Patauino Præfectum, qui quidem & publice docendo, & concionando, & vita, & moribus mira documenta dedit summæ doctrinæ, & virtutis: vt prætermittam Laurentiũ præsulem religiosissimum, quem è vita excessisse anno millesimo trecentesimo nonagesimo sexto vetera monumenta testantur: vt taceam alios quàmplurimos, eosdemq; clarissimos Zabarellas, quos commemorare longissimum esset: duo certe Florentiæ Archiepiscopi, Franciscus, & Bartholomæus II. silentio prætereundi non sunt. Ac ille quidem fuit non solum Iurisconsultus, & interpres, ac scriptor egregius: verum etiam, Archipresbyter, & Canonicus Patauinus: tum à Consiliis Venetæ Reip. nimirum post deditam hanc Venetis Ciuitatem; in qua deditione luculentissimam habuit orationem: tum anno octauo supra millesimum, & quadringentesimum vniuersi Cleri suffragijs Patauij Episcopus designatus, missisq; Bononiam ad summum Pontificem Legatis admirabili studio expetitus, quamuis in cedenda alteri ea dignitate Venetæ Reip. libenter morem gesserit, magis contentus, quòd dignus Episcopatu agnitus esset, quàm si Episcopatum adeptus esset, quem Pontifex vel ipsorum Venetorum rogatu Abbatia Prataleæ donauit: mox Florentiæ Archiepiscopus factus: denique in Cardinalium numerum receptus, ac summus Pontifex expectatus. Cum enim à Ioanne XXIII. Pont. Max. ad Concilium Constantiense Legatus missus esset, & pro Ecclesiæ quiete, atq; tranquillitate incredibiliter laborasset, pacemq; Reip. Christianæ optatissimam confecisset, in locum abdicati Ioannis Purpurati Patres eum electuri erant, si libera ipsis fuisset eligendi facultas, orto impedimento ex senis additis in illa electione pro singulis Nationibus,

Italorum,

Italorum, Gallorum, Germanorum, Hiſpanorum, atque Britannorum, à quibus Martinus V. eſt antelatus. Merito igitur Vidus Pancirolus Iuriſconſultorum noſtri temporis coryphæus (quem ſane venerandum ſenem honeſtatis, amplitudiniſq; gratia nominatum volo) in elegantisſimo, quem conſcripſit, libro de vita, & moribus clarorum recentium Iuriſconſultorum, cum ſummis laudibus effert, tamquàm iuris Pontificij in Gymnaſio Patauino, & Florentino interpretem celeberrimum: ſcriptorem clarisſimorũ commentariorum in ius Pontificium, & naturalem Philoſophiam, clarisſimarumq; orationum, atq; epiſtolarum: oratorem ſummum ad grauisſima negocia pertractanda adhibitum: non ſolum ad Archiepiſcopatus, verum etiam ad Cardinalatus dignitatem ob ſummam ſapientiam ſuam euectum: Cardinalium, ſtudio dignum habitum Pontificatu ante Martinum V: denique Conſtantiæ, quæ vrbs eſt Magũtinæ Prouĩciæ, vbi ſacra Synodus celebrabatur, mortuum, maximo omnium mœrore, ac prope incredibili vel ipſius Sigiſmundi Cæſaris dolore, qui grauisſima ſua præſentia, & Cæſarea Maieſtate eius funus cohoneſtare grauatus non eſt, tunc cum Pogius Florentinus, vir diſertisſimus, eum in funere laudauit. Alter vero Florentiæ Archiepiſcopus, ex Andrea Franciſci fr. ortus, iuris quoque Pontificij in Gymnaſio Patauino præcellentisſimus explicator, cum fuiſſet, vt appellant, Referendarius Apoſtolicus, & Archiepiſcopus Spalatinus, atq; in Concilio Florentiæ celebrato rem eccleſiaſticam mirabiliter adiuuiſſet; ſummo Pontifici Eugenio IV. ita charus erat, vt ab eo in Cardinalium numerum ſine dubio cooptandus eſſe videretur, niſi, dum eſſet in Hiſpania Legatus, immatura morte ablatus fuiſſet. Atque hic ille fuit, qui, dum Archipresbyter, & Canonicus eſſet, nobilisſimam aram in Principe Eccleſia Patauina Deo Opt. Max. ſanctiſq; Apoſtolis dicauit, idoneaq; dote ornauit, ac Sacellum ab Epiſcopo, Canonicorumq; Collegio impetrauit, vbi familiæ ſuæ ſepulchrum conſtitueretur. In qua quidem ara Antonia Franciſci ſoror, & Bartholomæi amita, celeberrimam illam Beatisſimæ Virginis imaginem, legatam Eccleſiæ, collocandam mandauit; quam in populi ſupplicationibus eductam, aut magnorum, & asſiduorum imbriũ per Deum, cum opus eſt, expultricem, aut humidi temporis effectricem, vniuerſa hæc ciuitas merito veneratur. Floruerunt & alij permulti in familia Zabarella Iuriſconſulti Præcellentisſimi; &

præcipue

præcipue Bartholomæus III. qui propter excellentem præstantiã suam fuit tum Florentiæ Præfectus, tum Ferrariæ Prætor: & Marinus in hac ipsa Ciuitate Decretorum interpres egregius:& posterioribus temporibus M. Antonius, Eques perillustris, qui & ipse in patria sua multis annis ius Pontificium cum maxima sua laude explicauit: & tam multi alij, vt enumerari vix, aut ne vix quidem posse videantur. Quid commemorem Zabarellas armorum decore insignes, atque inter ceteros Petrum huius nominis III. qui & Patauij dominante Francisco Carrariensi posteriore, cuius sororius fuit, militum Præfecturam splendidissimè gessit:& Patauij potestate ad serenissimam Venetam Remp. traducta, primus fuit Brixiæ Præfectus? Neque vero hic solus fidelitate, atq; obseruantia Venetæ Reip. satisfecit: sed & ceteri omnes,& in primis Iacobus III. iuris diuini, atque humani consultus,& eques; qui, cum anno nono supra millesimum & quingentesimum res Veneta ita ferret, vt ex Vrbe Patauio cedendum esset, relicta patria, liberis, atq; opibus suis, vna cum vrbis Præsidibus, ceterisq; nobilibus Venetis nauim conscendit, Venetiasq; se contulit,neque ante suis ipsius rebus potiri curauit, quàm Patauium in Venetorum potestatem est restitutum. O summam familiæ Zabarellæ in nomen Venetum propensionem; quæ simul caussa fuit, cur in illa memorabili victoria ad Echinadas de Turcis relata inter fortes illos, & animosos, qui honestam vitam cum gloriosa morte commutarũt, numeratus sit Petrus Zabarella, qui suis sumptibus classem secutus pro Veneta Rep.& Christi fide sibi omnia pericula subeunda esse existimauit. Quid recenseam huius benignitatem familiæ in suos domesticos, atque familiares, vt vel suo nomine, atq; Insigni donauerit eximium Theologum Paullum Zabarellam,ordinis Eremitarum S. Augustini, qui postea fuit Episcopus Argolicensis? Quid dicam opes,& copias eiusdem familiæ, quæ tot illustres viros alere semper potuit, vsque adeo, vt cum anno millesimo quadringentesimo vigesimo primo iussu Veneti Senatus bona Patauinorum ciuium censerentur,seruata eadem ratione, quæ dominantibus Carrariensibus fuerat instituta,vt de ditioribus quattuor,de mediocribus totidem, de tenuioribus itidem quattuor censum facerent, Ioannes Zabarella inter opulentiores fuerit numeratus? Neque sane diuitiis atque opibus abundare non potuerunt Zabarellæ,quippe qui non solum Carrariensibus, sed etiam Polentanis

affinitate

affinitate fuerunt, necessitudineq; coniuncti. id quod cum aliis monumentis Aquila, quam in gentilitio Insigni pictam gerunt, à nobilissima illa familia, quæ Rauennæ dominatum diu obtinuit, acceptа significare satis videtur. Quid alia huius familiæ decora, atq; ornamenta enarrem, quam constat plurimis semper omni genere laudis præstantissimis viris fuisse affluentissimam, atq; adeo numerosam, vt in omni honesto vitæ genere plures semper habuerit excellentes? Ignoscite mihi, Zabarellæ generosissimi, si nunc necesse habeo & maximum numerum maiornm uestrorum propter breuitatem temporis prætermittere: & vos etiam omnes, qui viuitis, silentio præterire, religiosissimos Archipresbyteros, magnificẽtissimos Equites, perillustres Comites, præcellentissimos Doctores, omnium generum præstantissimos Heroas: cum enim me paullo prouectum à portu longius in altum subitus quidam de quibusdam maioribus vestris dicendi æstus abduxerit, nunc ad se vocat, & impetu quodam rapit orationem meam is, cuius gratiá ipsa instituta est, Iacobus Zabarella, Comes perillustris, vir sapientissimus, Philosophus per vniuersum terrarum orbem suis scriptis, suaq; doctrina celebratissimus; qui splendore quidem generis vestri multum est illustratus: sed plus generi vestro luminis attulisse, quàm ab eo accepisse sinè dubio videtur. Is originem trahens à Iacobo IV. illo, qui propter maximas, clarissimasq; virtutes suas à Maximiliano Imperatore factus est Comes cum filiis, & posteris omnibus primogenitis: clarissimo Parente natus, Comite Iulio in equestribus certaminibus præcellentissimo, non solum eam linguam optime tenens, quam sibi Etrusci nunc vendicant, una cum Hispana; verum etiam litteris doctus tum latinis, tum græcis, tum hebraicis: tanta memoria præditus, ut multos uersus semel auditos memoriter recitaret: cum intelligeret, duabus potissimum rebus hominem prope ad Dei conditionem accedere, veritatis cognitione, & rerum administratione, eam uitæ rationem iniuit, ut se Deo, quantum fieri posset, simillimum efficeret; & quotidianis laboribus, atq. assiduis uigiliis suis quàmmaximam sapientiã compararet, simulq; ad humanas actiones, ad familiæ gubernationem, ad Reip. munera obeunda aptissimum redderet. Cognitio.n.cum actione coniungenda est. quod cum appareat exemplo præpotentis, & immortalis Dei, etiam Philosophus, qui se ad Dei imitationem, quantum potest, conformat, simul contemplatur, & agit: etiã

B Iacobus

Iacobus Zabarella, qui ab ineunte ætate ad Philoſophiæ excellentiam feliciſsime animum appulit, cum ſtudio contemplationis ſtudium coniunxit actionis. Etenim Deus, cum omnia intelligat,& videat,omnia etiam procurat,& moderatur; idcircoq; non ſolum ſapientisſimus,ſed etiam optimus,& maximus nuncupatur . Quam rerum procurationem cum diuina ſapientia coniunctam ſummus Philoſophorum declarauit Plato,cum ſcripſit,Deum per ſecundas cauſſas globos cœleſtes impellere,& afflatu ſuo in animis hominũ tum contemplandi,tum agendi artem excitare: cum tradidit, eundem per Prometheum homines illuſtraſſe , per Epimetheum belluas exornaſſe: cum commemorauit triplicem diuinam prouidentiam,vnam vniuerſaliorem ſummo Deo tributam, alteram minus vniuerſalem in mentibus globorum cœleſtium conſtitutam,tertiã ſingularem ad bonos dæmonas pertinentem. Quid dicam de Philoſopho? libenter loquor de philoſopho, Aud. quia in ſummi Philoſophi laudibus verſor.Nonne philoſophus ita philoſophatur, vt & intelligat,& agat? nonne eius officium poſitum eſt tam in rebus diuinis,quoad eius fieri poteſt, cognoſcendis, quàm in humanis gubernandis? nonne ita contemplandi rationem ſequitur, vt agendi munus deſerere ne uideatur?Et uero philoſophus non ſolum abſolutam,& perfectam boni naturam contemplatur : verum etiam ad id bonum omnes hominum actiones confert; atq; in illo quidem munere obeundo virtutum omnium regina vtitur ſapientia : in hoc autem altero adhibet prudentiam, & iuſtitiam.nam vt contemplatio ſapientiæ propria eſt: ſic rerum procuratio à duabus virtutibus pendet, quarum altera ſuis docet conſiliis, quomodo homines tum ad bonum adducantur, tum à malo abducantur,& prudentia dicitur: altera humanas temperat affectiones, & actiones , iuſtitiaq; nominatur . Itaq; ſapientia bonum inuenit : prudentia hominum animos ad bonum dirigit: iuſtitia homines ipſos , rem domeſticam,& publicam ad bonum perducit. O admirabilem cognitionis, & actionis ſocietatem . Qua quidem ſocietate Iacobus Zabarella ita ſemper eſt delectatus, vt nunquam illorum factum probauerit, qui toti in litterarum ſtudiis abditi nihil ad ciuium ſuorum ſalutem,& commodum hauriunt; dumq; otium complectuntur, omne negotium ſpernunt; & imitantur Carneadem, quẽ mirificè doctrinæ operibus addictum etiam cibi capiebat obliuio: imitantur Archimedem,qui nomẽ ſuum indicare,ne tum quidem,

cum ma-

rum maxime necessarium esset, potuit: imitantur Democritum, qui se occæcauit, vt quàm minime animus à contemplatione abduceretur: imitantur alios stultos philosophos, qui stultitia sua apud ineruditum vulgus eruditorum nomen sunt consecuti. Non sic Iacobus Zabarella: sed ita contemplatus est, vt humanas non desereret actiones: ita egit, vt suis temporibus contemplaretur. O virum vere natum ad contemplandum, & ad agendum. ò Philosophum ad Dei imitationem probe effictum, & conformatum. ò pulcherrimum summi Philosophi exemplum omnibus sapientiæ studiosis imitandum. Iamuero, cum in studiis Dialecticæ, & Philosophiæ plurimum profecisset, & admirabilem cursum, atq; progresionem fecisset ad excellentiam, annos natus viginti, cum maxima vniuersi philosophorum Collegij admiratione, probata communiter eius præstantia, & data illustri significatione futuri progressus ad omnẽ litterariam dignitatem, Philosophi insignia est consecutus: nec, posteaquàm philosophus renuntiatus est, desidiæ se dedit: sed quasi nihil sciret, qui tamen alios docere posse fuerat declaratus; tamquàm Socrates, Anaxagoras, Empedocles, qui nihil se scire profitebantur; tamquàm Democritus, qui ueritatem in profundo demersam esse dicebat; tamquàm Arcesilas, qui ne illud quidem se scire aiebat, quod sibi exceperat Socrates; recordatus, quod scripsisset Plato, maiorem esse hominis ignorantiam, quàm scientiã; non oblitus, quod tradidisset Aristoteles, illam, quàm hanc esse magis propriam hominis; memoria tenens, quod testatus esset Themistius, maximam partem eorum, quæ scimus, minimam esse ad ea, quæ ignoramus; ita totis viribus, totis neruis, tota animi, & corporis contentione sapientiæ studia secutus est, vt per totos decem annos in Logica facultate diligentius excolenda, in Philosophia ac curatius pertractanda, in rerum caussis altius peruestigandis summopere elaborauerit; tandemq; anno ætatis suæ trigesimo, tamquàm præcellentissimus Logicus, & Philosophus, illustrissimi Senatus Veneti decreto adhibitus fuerit ad Logicam primum, deinde Philosophiam publice interpretandam. Quo quidem publici interpretis munere sex, & viginti annis cum summa gloria perfunctus, dici non potest, quàm honesto auditorum concursu fuerit semper auditus, quos tamquàm filios, vel fratres vnice diligebat, nominatim salutabat, & ad præclara litterarum studia amantissime hortabatur: quantam auctoritatem habuerit inter auditores

ſuos, quem aſpectabant, cuius ab os omnes ora obuerte bant ſua: quantas eorum aſſenſiones, quantas admirationes, quantos applauſus reportauerit, vt, quemadmodum apud Pythagoreos illos, contra quamlibet firmiſſimam rationem plurimum valebat illud, Ipſe dixit: ita ipſi omnes Iacobum Zabarellam, tamquàm Pythagoram colerent. Optimam autem Philoſophandi rationem non ignorâs, nunquam egregium ſe philoſophum fore exiſtimauit, niſi optime ſciret eam facultatem, quæ efficit, vt homo vere Logicus, & ratione vtens, ac verus, & non homonymus homo appareat; qui qui præditus eſt, ex recta ſcit ratione loqui, rem definire, genera diſpartire, de vnaquaque re argumentari, vera, & falſa diiudicare. Itaque cùm is, qui excellit in Logica, ſimul excellere posſit in Philoſophia, non eſt mirum, ſi ex maximo Logico maximus Philoſophus factus ſit. Neque vero ita philoſophatus eſt, vt ſe Chriſtianum eſſe obliuiſceretur: ſed omnia ad Chriſtianam ueritatem referebat; ſemperq; chriſtianam pietatem cum humana ſapientia coniungebat; nec minus bonus, quàm doctus & videri, & eſſe cupiebat, exẽplo Socratis, Xenophontis, Platonis, Xenocratis, Calliſthenis; exẽplo Epicteti, Plutarchi, Muſonij; exemplo aliorum, qui quidem non minus morum probitatem, quàm doctrinam profesſi ſunt; immò exemplo Patrum ſanctisſimorum: ita enim pie, ita Chriſtiane ſe geſſit, ùt & ſingulis ſaltem menſibus ſanctisſimum Euchariſtiæ corpus ſumeret; & ſingulis diebus dominicis intereſſet piis congregationib. quæ apud reuerendos Patres Ieſuitas fiunt; & quotidie duarum, uel trium horarum ſpatio genib. flexis ad Deũ pias orationes haberet. Cumq; in omnib. Philoſophiæ partib. excellentisſimum ſe oſtenderit: dici tamen non poteſt, quantum excelleret in Aſtrologia, & futurorum euentuum prædictione, quoad incerta rei natura, & Catholicæ fidei præſcriptum pateretur: quantum in obſeruatione illorum ignium ſempiternorum, quæ ſydera, & ſtellæ nuncupantur: quantum in cognoſcendo motu illarum ſtellarum errantium, quas non immerito Fridericus I. maximus Imperator familiæ Zabarellæ pro Inſigni conceſſit, ut maximus eius ſplendor ſignificaretur; quaſq; merito Iacobus Zabarella cõtemplabatur, tamquàm in familiæ ſuæ Inſigni ſibi propoſitas contemplandas, ad principatum celeri gradu currens in Rep. litteraria, familiæ Zabarellæ maxime congruentem, etiam per Leonem, etiam per Aquilam in eodem Inſigni egregie ſignificatum. Hic, ut

omittam

omittam eo duce, atq; auctore in studiis philosophiæ quamplurimos, ac prope innumerabiles iuuenes ad excellentiam peruenisse: silentio certe non sunt prætereunda sex immortalia eius opera, signata ad gloriam sempiternam, pleraq; sæpe vel in longinquis, & remotis regionib. edita, ac omnia sæpius edenda, primum Tabulæ Logicæ: deinde Opera Logica: præterea Commentarij in duos Aristotelis libros Posteriores Analyticos: tum de Ordine doctrinæ Apologia: tum de Constitutione naturalis scientiæ liber: denique triginta libri in Naturalem Philosophiã nunc typis impressi, nondũ quidem publicati, sed cum maximo studiosorum commodo, atq; incredibili ad eius gloriam accessione propediem diuulgandi. O Philosophum laboriosissimum, nunquam satis defessum ad communem studiosorum vtilitatem. An vero, cum publicæ disceptationes eum maxime impedirent: cum priuatæ lucubrationes eum valde occupatum tenerent; idcirco ipse à rei familiaris gubernatione, à patriæ suæ administratione videtur se abduxisse? Minime vero: sed tempora ita dispertiuerat, ut præter somnum vitæ necessarium, & eum perbreuem (imitans enim Demosthenem dolebat, si quando opificum antelucana forte se victum esse industria animaduertisset) præter diuina officia, quæ nunquam vlla de caussa intermittebat; partim daret præclarissimis studiis suis, & librorum scriptionibus: partim publicis explicationibus, & auditoribus suis omni studio, atq; opera adiuuandis: partim vero rei domesticæ procurationibus, tamquàm bonus Oeconomus, tum domi, tum ruri liberalem, & ingenuam operam nauans: partim vero etiam patriæ suæ functionibus, tamquàm perfectus Politicus, modo ad vtilia huius Ciuitatis Sapiens Deputatus; modo grauissimis de rebus Legatus; modo hoc, modo illud publicum munus præclare gerens; modo bona ad celeberrimam illam arcam Di. Antonij gloriosissimi pertinentia, diligentissime gubernans; modo illustri Academiæ Oplosophistarum egregia documenta prœbens ad singularia immortalitatis præmia consequenda; modo hoc, modo illud agens; & nunquam quiescens. Hæc est vera philosophia simul contemplari, & agere. Hæc vera felicitas, non solum rerum consideratio, sed etiam administratio; omninoq; vt tradebat Philosophus, actio animi ratione vtentis ex virtute perfectissima in vita perfecta. Hæc similitudo Dei, quoad humana natura patitur. Hæc illa Philosophia, quæ non solum eorum omnium, quæ sunt, affert cognitionem;

gnitionem; non ſolum humana percurrit, & vſque in cœlum pene-trat contemplatione; non ſolum mentem reuocat à ſenſib. animũ abducit ab inanibus voluptatibus, hominem conuertit ad ſui cognitionem, ad cœleſtium mentium imitationem, ad Dei meditationem, vt ipſe in ſe moriatur, in Deo reuiuiſcat: verum etiam humana omnia gubernat, & omnis doctrinæ, omniſq; virtutis ſtudiũ continens eam perfectionem, atque abſolutionem habet, vt merito ars artium, & ſcientia ſcientiarum ſit nuncupata. In hoc tam præſtanti ſtudio Iacobus Zabarella cum mira documenta dediſſet præſtantiæ ſingularis; eiuſque ætas (vt verbis Ciceronis vtar) ſeptenos octies ſolis anfractus, redituſque conuertiſſet; duoque hi numeri, quorum vterque plenus alter altera de cauſſa habetur, circuitu naturali ſummam ei fatalem confeciſſent; dum in eum, atque eius nomen tota hæc ciuitas erat conuerſa; dum eum Collegium Philoſophorum, eum Gymnaſium Patauinum, eum doctores, & ſtudioſi omnes, tamquàm de cœlo delapſum intuebantur; heu nobis morte præreptus eſt; heu clariſſimum lumen extinctum eſt; heu miſerabilis rerum humanarum conditio non tulit, vt qui immortalitatem nominis ſibi comparauerat, immortali vita frueretur. Hoc igitur tanto, tamq; excellenti bono amiſſo, quis non doleat, quis non lugeat, quis mortem hanc non deploret, cum talem, tantumq; virum ſic iacentem conſpiciat, qui hanc ſuis ciuitatem virtutibus tam mirifice adornabat? Equidem, dum diligenter mecum reputo, quanta in obitu huius præſtantiſſimi doctoris iactura facta ſit, vix me contineo, quin doloris impetu confractus penitus lachrymis diſſoluar. Si tamen recto mentis intuitu, quantis calamitatibus & miſeriis obnoxia ſit vita humana, perpendo, id iudico, quod veriſſimum eſt, nihil ei mali accidiſſe, quòd ex hac non vita, ſed morte potius ad meliorem, & ſecuriorem vitam pertranſiuerit, & ad ea ipſa aſtra, quæ ſolitus fuerat ſæpenumero contemplari, à Deo immortali euocatus ſit. Credendum.n.eſt, cum tam piam, tamq. innocentem vitam vixerit, cum tam pie, tamq; ſancte mortuus ſit, cum anteactæ vitæ omnino ſimilem mortem obierit, fortiſſime, libentiſſime, vno verbo Chriſtianiſſime, ne minimá quidem euadendi, dieſque ſuos diutius protrahendi cupiditatem oſtendens, ſed in voluntate Ieſu Chriſti prorſus acquieſcens, cuius imaginem vt in corde ſculptam viuens gerebat, ſic in manib. moriens conſtrictam tenebat; pro certo inquam habendum hunc

præſtan-

præstantissimum uirum, post talem uitam, talemq; mortem ad feliciorem statum traductum esse; qui satis quidem sibi uixit, satis gloriæ suæ: cum autem non nobis satis, nec familiæ,& patriæ suæ satis eum uixisse existimemus, æquiori tamen animo id ferendum est: nam suis incommodis in amicorum bonis grauiter angi non amici est, sed se ipsum plus nimio,& plus, quàm decet, amantis. Quamobrem, si nos eum, dum uixit, uere amasse uideri uelimus, ne perpetuam felicitatem ei inuidisse uideamur, modum mœrori imponamus; eius clarissimas virtutes, ut debemus, imitemur; eius maximas laudes perpetuo celebremus; eius generosos filios, illustrem Comitem Iulium, magnanimum Antonium, summe ingeniosum,& alta mente præditum Franciscum, qui singulare certe exemplum habent ad imitandum, incredibili quodam dolore, eodemq; iustissimo, confectos, quantum possumus, consolemur. Vos vero præstantissimi Academici, qui omni officio, omniq. pietate erga præclarissimum Præsidem vestrum vsi fuistis: qui abunde muneri vestro satisfecistis: qui maximum dolorem præ vobis fertis: qui mœstissimi omnes adesse in funere voluistis: qui quàmmaxime, & peregregie perillustrem Tutelarem uestrũ honorastis; hanc cum filijs,& propinquis eius consolationem percipite, quòd ipsius nomen inter homines sit immortale, quòd ipsius animus in cœlo, vt nobis persuasissimum est, beatitudine sit fruiturus sempiterna.

Habita Patauij in templo Di. Antonij V. Kal. Nouembris M. D. L X X X I X.

F I N I S.

Non sine Superiorum consensu.